

Molt més que una memòria

J. CASAS I GENOVER. *L'Olivet d'en Pujol i els Tolegassos. Dos establiments agrícoles d'època romana a Viladamat*

En començar la lectura d'aquesta obra hom pot tenir la sensació, influïts pel títol, que coneixerem únicament els resultats de l'excavació arqueològica realitzada en dos jaciments d'època romana, i això probablement seria així si l'autor no hagués estat en Josep Casas.

En els seus treballs anteriors, Josep Casas s'ha preocupat, entre d'altres temes, de la xarxa viària en època romana, amb treballs com: *La xarxa viària romana a les comarques de Girona. Assaig metodològic; la Via de Capsacosta; aproximació a l'estudi de la Via Augusta a les comarques de Girona*, etc., la qual cosa li permet entendre el territori com una unitat on els diferents assentaments humans s'interrelacionen. Per altra banda, Josep Casas viu i està en íntim contacte amb el territori que estudia i coneix amb detall la

seva geografia i l'evolució històrica dels jaciments arqueològics que conté.

És per aquestes raons i per la llarga experiència arqueològica de l'autor que l'obra és molt més que una memòria d'excavació, i es converteix en un estudi sobre l'evolució històrica del rerepaís emporità des de finals del s. II aC fins a la fi del s. III dC, incloent suggerents dades sobre una ocupació prèvia en el segle IV aC i altres posteriors: una en els segles IV-V dC provada pel reblliment d'un pou, i una altra detectada amb força probabilitat en el s. XV per la presència d'uns forats alineats destinats a rebre les bases d'uns pals, una prova més de la meticulositat amb què ha estat feta l'excavació i de la científica reflexió de l'autor sobre les dades obtingudes durant els treballs de camp, la qual cosa li permet, a manera d'hipòtesi que caldrà confirmar, interpretar els forats

1990

PREMIS A TREBALLS DE RECERCA

1. PREMIS

Es convoquen dos grups de premis; un grup és destinat exclusivament a treballs presentats per estudiants universitaris, i l'altre, de caràcter més ampli, per a totes aquelles persones que no essent estudiants universitaris actualment hagin realitzat treballs que se centrin en l'estudi de la Costa Brava.

2. QUANTIA DELS PREMIS

Per al primer grup s'atorgaran tres premis, dotats amb 100.000 ptes. cada un, als treballs presentats per estudiants universitaris que en opinió del Jurat mereixin aquesta distinció.

Per al segon grup s'atorgarà un premi dotat amb 150.000 ptes. que en opinió del mateix Jurat mereixi aquesta distinció.

3. ÀMBIT D'ESTUDI

L'àmbit d'estudi serà la zona geogràfica denominada Costa Brava, és a dir, des de Portbou fins a Blanes, i no hi haurà limitacions de tipus temàtic al contingut dels treballs, que podran fer referència a la història, la llengua, l'economia, l'arquitectura, la geologia, l'urbanisme, la tecnologia, la biologia, etc. de la Costa Brava en el seu conjunt o d'algun dels municipis que la integren.

4. OBRES QUE S'ADMETRAN

Per al primer grup de premis, aquells treballs realitzats individualment o col·lectivament per estudiants universitaris, excepte els de 3r. cicle.

Per al segon grup, aquells estudis realitzats per persones no incloses en l'apartat anterior. A qualsevol dels grups l'estudi haurà de fer referència a l'àmbit geogràfic establert a l'apartat 3 d'aquestes bases.

5. PRESENTACIÓ DE TREBALLS

D'aquests treballs es presentarà l'original i una còpia, a tamany DIN A4, mecanografiats a doble espai i per una sola cara. Els dos exemplars integrats es destinaran l'un a l'arxiu del Consorci i l'altre al Fons

Documental del Centre d'Informació i Documentació de la Cambra de Comerç i Indústria de Girona.

Els treballs realitzats per estudiants universitaris hauran d'anar acompanyats d'una certificació del centre universitari corresponent on s'acrediti l'autor i el treball presentat.

6. TERMINI DE LLIURAMENT

Els treballs s'hauran de lliurar a les oficines del Consorci de la Costa Brava, Avda. Sant Francesc, 19, entresol, Girona, abans del 30 de setembre de 1990.

7. VEREDICTE DEL JURAT

El veredict del Jurat es farà públic abans del 30 de novembre de 1990. Aquest veredict serà inapel·lable. El Jurat podrà declarar desert tot o algun dels premis.

El lliurament dels premis es farà en una població de la Costa Brava a determinar per la Comissió de Govern del Consorci.

8. COMPOSICIÓ DEL JURAT

El Jurat serà format per les següents persones:

1) El Director del Centre de Documentació de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Girona.
2) Quatre professors representants, respectivament, del Col·legi Universitari de Girona, Secció de Ciències, Secció de Lletres, Escola Universitària d'Estudis Empresarials i Escola Universitària Politècnica de Girona.

3) Dos membres de la Comissió de Govern del Consorci de la Costa Brava.

Assistirà al Jurat, en qualitat de Secretari, sense vot, el Gerent del Consorci de la Costa Brava.

9. PUBLICACIÓ

El Consorci podrà publicar —o recomanar la publicació a les institucions pertinents— els treballs premiats. En qualsevol cas, la propietat dels drets de còpia correspon als autors.

Girona, gener de 1990

CONSORCI DE LA COSTA BRAVA
Avda. Sant Francesc, 19, entresol. GIRONA

com les restes d'una tanca defensiva d'un campament militar relacionat amb la guerra contra Joan II d'Aragó al voltant de 1467.

La primera part de l'obra està dedicada a l'estudi d'un magatzem situat a l'Olivet d'en Pujol, edificat cap a finals del s. II aC i destinat a contenir en 70 *dolia* la collita agrícola. Aquesta construcció edificada damunt unes sitges ibèriques del s. IV aC ja permet a l'autor constatar un canvi entre el sistema d'explotació de la terra en època indígena, essencialment destinat a l'autoconsum, i una organització romana dirigida primordialment a la consecució d'excedents i a la seva comercialització. És especialment suggerent el fet que en el moment de l'abandó els propietaris es prenguessin la molèstia de transportar els pesats *dolia*, òbviament per ser utilitzats en un altre indret, la qual cosa sembla assenyalar un canvi en el tipus de conreu, tal com s'indica a l'obra, i es passa d'una producció essencialment cerealista a una vitivinícola, situació que és també coneguda en aquesta zona mitjançant l'estudi de les àmfores.

El jaciment dels Tolegassos, situat a uns cinc-cents metres de l'Olivet d'en Pujol, ocupa la part més extensa del llibre. Es tracta d'una vila rústega en què, si bé les estructures arquitectòniques més antigues s'han de situar dins la primera meitat del s. I dC, s'han localitzat restes suficients per establir una primera ocupació ja en la segona meitat del s. II aC, en el mateix moment que a l'Olivet d'en Pujol. Aquesta proximitat geogràfica, el fet que un jaciment sigui únicament magatzem i que l'altre disposi de vivenda, i la constatació que en el moment que s'abandona l'Olivet d'en Pujol la vila dels Tolegassos experimenti una «... gran reforma i ampliació...» podria suggerir la hipòtesi que ambdós fenòmens responen a una adequació, a una nova situació agrícola i econòmica.

La vila és ampliada i reformada en el s. II dC i novament a finals del mateix segle, pocs anys abans de ser abandonada, coincidint amb l'abandó d'àmplies zones de la veïna ciutat d'Empúries.

Aquesta és una dada més de la coincidència entre la *civitas* i el seu *ager*, ja que tant aquí, en una obra privada, com a Empúries, en una obra pública com és la pavimentació d'un carrer, detectem unes reformes que sens dubte indiquen l'existència d'uns plans de futur i que, malgrat tot, es van veure estroncades al cap de pocs anys amb l'abandonament de les zones reformades. Aquest fet sembla indicar l'aparició a la fi del s. II dC, de forma sobtada, d'un factor que accelera la decadència de la ciutat i del seu entorn.

Aquesta dada i l'obra en general vénen a demostrar la necessitat que l'arqueòleg en investigar contempli un panorama més ampli que el de la seva pròpia excavació, i això no serà possible sense l'existència d'una planificació que inclogui els esforços de persones i institucions per aconseguir l'estudi global del territori.

F. XAVIER NIETO I PRIETO

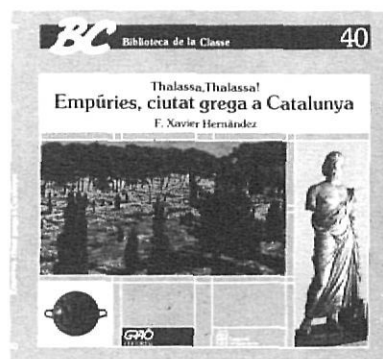
Empúries per a escolars

F. X. HERNÁNDEZ, *Thalassa, Thalassa! Empúries, ciutat grega a Catalunya*. Graó Editorial, Barcelona, 1989. 64 pàgines. Col·lecció Biblioteca de Classe núm. 40.

Aquesta col·lecció d'ajuda a la docència presenta en un catàleg cada cop més ampli una aproximació a temes diversos que interessin a pedagogs i a estudiants (història, costums, tradicions, ciències naturals, geografia, física...). La col·lecció pretén ser engrescadora i planera, i sense defugir un nivell de seriositat intenta fer arribar una informació a cops molt dispersa i en ocasions fins i tot inexistent.

En aquesta ocasió el llibret presenta, segons l'esquema de la col·lecció les ruïnes d'Empúries, el jaciment arqueològic més visitat de Catalunya pels escolars d'aquest país i que ofereix l'extraordinària possibilitat d'entrar en contacte amb el món de la colonització grega i amb la romanització, i de fet permet entrar en contacte amb un jaciment clàssic que ha de fer possible la millor comprensió dels orígens del nostre país. I ho fa dividint el llibre en dues parts quasi iguals. En la primera, a partir d'un exercici creatiu que té com a base un fet històric extraordinari i no massa conegut —l'expedició del massaliota Pitees a l'Atlàntic nord on féu tota una sèrie d'observacions i descobertes extraordinàries— se'ns descriu la ciutat d'«Empòrion» a través dels ulls d'una nena emporitana que tindrà la sort i la gosadia de participar en el viatge del navegant de «Massàlia». La segona part és, sobretot, documental: la situació a l'occident del món mediterrani la vigília de la fundació pels focuus d'Àsia Menor d'«Empòrion», el desenvolupament de la ciutat, la seva història, fent servir un seguit d'il·lustracions sovint molt ben triades. En aquesta segona part s'inclou, també, un itinerari comentat pel jaciment que ha de ser de gran ajuda a ensenyants i alumnes de cara a preparar i treure profit d'una visita a aquestes ruïnes. Completen el conjunt, una cronologia general, unes propostes de treball, una llista bibliogràfica, algunes dades sobre el museu, un glossari i un joc on entren en relació mercaders grecs i púnics en el marc general de la Mediterrània.

El llibret compleix amb escreix les propostes inicials. És llegidor, atractiu i aplega una gran quantitat d'informació que el fa utilíssim. Tanmateix, però, cal assenyalar

que el resultat global no és del tot positiu. En efecte, precisament quan es fa un esbós de la història d'Empúries no es poden continuar dient certes coses que deu o quinze anys enrere podien considerar-se com sòlidament provades però que la continuïtat en la recerca ha permès reconsiderar en alguns casos i en altres canviar completament. Escriure que el segle I i primers anys del II dC van ser els de màxim esplendor d'Empúries és greu perquè no és cert, que la decadència posterior de la ciutat té a veure amb la situació geogràfica en relació a la Via Augusta i amb el colgament del port per la sedimentació del Fluvià i per la tramuntana, tampoc és cert o si més no s'ha de matisar, insinuar que a finals del segle III els franco-alamans van saquejar Empúries és a hores d'ara, un disbarat, com ho és, també, no valorar el bisbat com pertoca o parlar de les invasions dels vikings el segle VIII.

És una llàstima aquests errors que, pensem, no són petits tot i el poc espai que ocupen en el text. I no ho són perquè ajuden a perpetuar llocs comuns i dades errònies en un llibre que tindrà èxit perquè és útil. Potser en una propera edició podrien corregir-se aquestes errades que desmereixen el resultat final.

J.M. NOLLA